

राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे पशुसंवर्धन विभागातील अधिकाऱ्यांसाठी सहाय्यक प्रजोत्पादन तंत्रज्ञानाद्वारे (ART) पशु प्रजोत्पादन विषयक आरोग्य व्यवस्थापन करणे या प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना करणे या प्रकल्पास प्रशासकीय मंजूरी प्रदान करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: राकृवि-२०१४/प्र.क्र.२३३/पदुम-४,

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०००३२.

दिनांक : ३० सप्टेंबर, २०१४.

वाचा —

१. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयीन पत्र क्र.एफवायपी-१२(१२) / सीआर- १०५८/२०१२/पसं-०६, पुणे-७, दि.०७.०४.२०१४.
२. राकृवियो कक्ष यांचे पत्र क्र.राकृवि-०५१४/प्र.क्र.२६/राकृवियो कक्ष, दि. १८.०७.२०१४ अन्वये दि. ०५.०७.२०१४ रोजी पार पडलेल्या १८ व्या राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.
२. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयीन पत्र क्र.एफवायपी-१२(१२) / सीआर- १०५८/२०१२/पसं-०६, पुणे-७, दि.१८.०९.२०१४.

प्रस्तावना —

गाई -म्हशींमध्ये दुग्धोत्पादन वाढविण्यासाठी, त्यांच्यामधील वंध्यत्व निवारण करणे आवश्यक आहे. या व्दारे शेतकरी / गोपालकांचे होणारे आर्थिक नुकसान टाळता येवू शकते. पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर अंतर्गत पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे पशुप्रजननशास्त्र विभागात गाई-म्हशींमधील प्रजोत्पादनासंदर्भात विविध आधुनिक बाबींवर झालेले संशोधन हे राज्यातील क्षेत्रीय स्तरावर काम करणा-या पशुवैद्यक अधिकाऱ्यांपर्यंत प्रशिक्षणाद्वारे पोहोचवून, त्यांच्या मार्फत राज्यातील शेतकरी / गोपालकांकडील गाई -म्हशींमधील वंध्यत्व निवारणास सहाय्य करणे आणि त्यांची उत्पादकता वाढविणे हे या प्रकल्पाचे उद्दीष्ट आहे. गाई-म्हशींमधी ल प्रजोत्पादनाशी निगडीत विविध समस्यांचे अचुक निदान होण्यासाठी, पशुसंवर्धन विभागातील क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षण देण्याच्या प्रकल्पास दि. ०५.०७.२०१४ रोजी पार पडलेल्या १८ व्या राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीच्या बैठकीमध्ये मंजूरी प्रदान करण्यात आलेली आहे. सदर प्रकल्प राबविण्यासाठी खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय—

राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे पशुसंवर्धन विभागातील अधिकाऱ्यांसाठी सहाय्यक प्रजोत्पादन तंत्रज्ञानाद्वारे (ART-Assisted Reproductive Technologies) पशु प्रजोत्पादन विषयक आरोग्य व्यवस्थापन करणे या प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना करणे या प्रकल्पास याद्वारे शासनाची प्रशासकीय मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे. तसेच, सदर प्रकल्पांतर्गत रु. ७८.५३ लक्ष एवढया खर्चास वित्तीय मंजूरी देखील प्रदान करण्यात येत आहे. सदरचा प्रकल्प सन २०१४-१५ व २०१५-१६ या कालावधीत राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीने मंजूरी प्रदान केल्यानुसार व उपलब्ध होणाऱ्या निधीच्या अधिन राहून राबविण्यात यावा.

प्रकल्पाचे आर्थिक निकष :-

या प्रकल्पांतर्गत मंजूर केलेल्या निधीचा विहित शासकीय कार्यप्रणालीचा अवलंब करून खालील बाबींवर खर्च करण्यात यावा.
(रु. लाखात)

अ.क्र.	बाब	अपेक्षित खर्च
१.	अल्ट्रा सोनोग्राफी मशीन - ३	४५.००
२.	आवर्ती खर्च - अल्ट्रा सोनोग्राफी मशीनसाठी लागणारे साहित्य-जेल, ग्लोव्ज, प्रिंटिंग पेपर, मशीनची दुरुस्ती व देखभाल (मैटेनन्स), संप्रेरके (हार्मोन्स), माजाचे सनियंत्रण (इस्ट्रेस सिंक्रोनायझेशन) व कृत्रिम रेतनासाठी लागणारे साहित्य.	५.००
३.	एकूण ५०० प्रशिक्षणार्थी साठी लागणारे प्रशिक्षण साहित्य (एका प्रशिक्षणार्थी साठी लागणारा प्रशिक्षण संच- रु. ५००)	२.५०
४.	प्रशिक्षण माहिती पुस्तिका (सचित्र)- ६०० रु. ५००/- प्रति प्रशिक्षणार्थी	३.००
५.	एलसीडी प्रोजेक्टर इंटर अॅक्टीव बोर्डसहीत, लॅपटॉप, प्रिंटर, एअरकंडीशनर व प्रशिक्षणासाठी आवश्यक इतर अनुषांगिक साहित्य.	३.५०
६.	५०० प्रशिक्षणार्थीना ५ दिवसांकरीता रु.७५०/- प्रति दिन प्रति व्यक्ती प्रमाणे निवास व भोजनासाठी लागणारा खर्च	१८.७५
७.	एकूण (१ ते ६)	७७.७५
८.	प्रशासकीय खर्च (१ %)	००.७८
	एकूण (७ ते ८)	७८.५३

राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीने उपरोक्त बाबनिहाय खर्चास मान्यता प्रदान केलेली असल्याने, बाबनिहाय खर्चात कोणताही बदल करण्यात येवू नये. तसेच, कोणत्याही परिस्थितीमध्ये राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजुरी समितीने मंजुर केलेल्या निधीपेक्षा जास्त निधी या प्रकल्पासाठी उपलब्ध होणार नाही.

प्रशिक्षणार्थीची निवड :-

या प्रकल्पांतर्गत पशुसंवर्धन विभागातील सर्व जिल्ह्यातील एकूण ५०० प्रशिक्षणार्थीची निवड २ वर्षाच्या कालावधीत संबंधित जिल्ह्यांचे जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांच्यामार्फत आयुक्त पशुसंवर्धन, यांनी करून प्रशिक्षणार्थीची नावे संबंधितांना कळविण्यात यावे. प्रशिक्षणार्थी यांची निवड करताना ५ वर्षे किमान शासन सेवा झालेले व सेवा निवृत्तीस १० वर्ष कालावधी शिल्लक असलेल्या सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन आणि पशुधन विकास अधिकारी (पदवीधर) या संवर्गातून प्रशिक्षणार्थीची निवड करण्यात यावी. पशुप्रजननशास्त्रात पदव्युत्तर पदवी प्राप्त अधिकारी उपलब्ध असल्यास त्यांना प्राधान्य देण्यात यावे. प्रशिक्षणानंतर या अधिकाऱ्यांनी त्यांच्या जिल्ह्यातील उर्वरित अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षीत करावे व अशा प्रशिक्षीत सर्व अधिकाऱ्यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील गायी-म्हशींमध्ये सहाय्यक प्रजोत्पादन तंत्रज्ञानाद्वारे (ART- Assisted Reproductive Technologies) पशु प्रजोत्पादनाचे आरोग्य व्यवस्थापन हा कार्यक्रम राबवावा.

सदरच्या प्रकल्पाची अपेक्षित फलनिःपत्ती येण्यासाठी हा कार्यक्रम क्षेत्रिय स्तरावर प्रभावीपणे राबविणे आवश्यक आहे. या अनुषंगाने आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी सदर कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना क्षेत्रिय कार्यालयाना निर्गमित कराव्यात व याबाबतचा आढावा वेळोवेळी घेण्यात यावा.

सदरचा प्रकल्प महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांच्या अधिनस्त पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथील पशु-प्रजननशास्त्र विभागामार्फत राबविण्यात यावा. सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मंबई हे या प्रकल्पाचे अंमलबजावणी अधिकारी राहतील. तर, कुलसचिव, महाराष्ट्र पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, नागपूर हे या प्रकल्पाचे सनियंत्रण अधिकारी राहतील.

सदरच्या प्रकल्पास संशोधन संचालक, महाराष्ट्र पशु व मस्त्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांनी तांत्रिक मंजुरी द्यावी.

हा प्रकल्प राबवून झाल्यानंतर या प्रकल्पामुळे पशुसंवर्धन विभागाच्या व एकूण राज्याच्या विकास दरात झालेली वाढ, यासह प्रकल्पाचा फलनिःपत्ती अहवाल आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी त्यांच्या अभिप्रायासह शासनास सादर करावा. या प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध झालेला निधी

व त्याचा विनियोग याबाबतचा हिशोब स्वतंत्रपणे विहित लेखापद्धतीनुसार ठेवण्यात यावा. तसेच, मंजूर व उपलब्ध करून देण्यात आलेला निधी विहित कालमर्यादेत १००% खर्ची करून, त्याबाबतचे विहित प्रपत्रातील उपयोगिता प्रमाणपत्र आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी शासनास सादर करावे.

राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेसंदर्भातील केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनेनुसार, सदरचा प्रकल्प कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर, पशु प्रजोत्पादनाचे आरोग्य व्यवस्थापन करणे हे प्रशिक्षण केंद्र स्वतःच्या पायावर (Self Sustainable) उभे राहील याची व्यवस्था करावी.

सदरचा प्रकल्प राज्यरस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या दि.०५.०७.२०१४ रोजीच्या बैठकीतील निर्णय व राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना विचारात घेवून राबविण्यात यावा.

या प्रकल्पाचा समावेश संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा कृषि आराखऱ्यात (C-DAP) करण्यात येवून तसे, राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष यांना तसेच, या कार्यासनास कळविण्यात यावे.

केंद्र शासनाने विकसीत केलेल्या RDMIS या प्रणालीवर या प्रकल्पाची माहिती भरण्यात यावी. तसेच, प्रकल्पाच्या आर्थिक खर्चाचा आणि भौतिक साध्याचा मासिक प्रगती अहवाल नियमितपणे शासनास सादर करावा.

प्रकल्प राबविताना त्याची अंमलबजावणी, सनियंत्रण आणि मुल्यमापन करणे याबाबत आवश्यक तो समन्वय अंमलबजावणी यंत्रणांनी आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्याशी ठेवावा.

या प्रकल्पाच्या यशस्वी अंमलबजावणीकरिता आवश्यक त्या मार्गदर्शक सूचना संचालक संशोधन, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर यांनी त्यांच्या स्तरावरून निर्गमित कराव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१४०९३०९२३२३९८६०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. एम. ए. पाचपिंडे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. अपर मुख्य सचिव, (कृषि व पणन), कृषि व पदुम विभाग मंत्रालय, मुंबई-३२.
२. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे (५ प्रती).

३. आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
४. कुलसचिव, महाराष्ट्र पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, नागपूर.
५. उपसचिव (राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ३२.
६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षण), मुंबई/नागपूर.
७. संचालक संशोधन, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर.
८. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन (सर्व).
९. सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ, मुंबई.
- १०.जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त (सर्व).
- ११.जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व).
- १२.कक्ष अधिकारी, राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १३.अवर सचिव, पदुम-३/कक्ष अधिकारी पदुम-१/१६, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १४.निवड नस्ती पदुम-४.